

TIIVISTELMÄRAPORTTI (SUMMARY REPORT)

Isältä pojalle ja takaisin – ylisukupolvinen maanpuolustustahto

Tutkimusprofessori Tommi Hoikkala,
Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto
(tommi.hoikkala@nuorisotutkimus.fi),
Tutkija Anni Ojajärvi, Nuorisotutkimusverkosto
Tutkija Tiia Tahvanainen, Nuorisotutkimusverkosto

Tiivistelmä

Tutkimushankkeessa on tarkasteltu maanpuolustustahtoon ja varusmiespalvelukseen liittyviä näkemyksiä ja käsityksiä eri ikäluokissa. Tavoitteena on ollut selvittää, kuinka maanpuolustustahdolle, varusmiespalvelukselle ja yleensä maanpuolustamiselle annetut merkitykset ovat muuttuneet kulttuurisesti ja sosiaalisesti sotien jälkeisenä aikana. Muutosta on tutkimushankkeessa jäsenetty ylisukupolvisten suhteiden jatkuvuuden ja katkosten näkökulmasta. Kysymystä on lähestytty miesten kirjoitettujen omaelämäkertojen ja 2000-luvulla varusmiespalveluksen suorittaneiden miesten haastatteluaineistojen avulla.

Omaelämäkerralliset aineistot osoittavat, että palvelukokemukset ja niihin liittyvät merkityksenannot ovat muuttuneet vuosikymmenten saatossa. Tarinoiden narratiivinen muoto on pysynyt sukupolvelta toiselta samana, mutta sen sisältö on alkanut moninaistua. Sodan aikana ja heti sen jälkeen syntyneet nuoret miehet kokivat palveluksen luonnollisena osana nuoren miehen elämää ja aikuistumista. Ajan kuluessa merkityksenannot ovat kuitenkin yksilöllistyneet ja samalla sotien rooli on alkanut heikentyä varusmiespalveluksen suorittamisen ensisijaisena motiivina. Maanpuolustus ei enää yksiselitteisesti kytkeydy sotahistoriaan, vaan tänä päivänä puolustetaan suomalaista elämäntapaa, yksilönvapautta, perhettä ja ystäviä. Saatuja tutkimustuloksia syvennetään vuoden 2015 aikana ylisukupolvisten haastattelujen avulla.

1 Johdanto

Maanpuolustustahto on Suomessa ollut pitkään korkealla tasolla (MTS 2013; MTS 2014). Siihen liittyvät kokemukset, näkemykset ja perustelut vaihtelevat huomattavasti eri sukupolvien välillä. Käsitykset maan puolustamisesta ja esimerkiksi varusmiespalveluksesta eivät siirry identtisinä ja yksisuuntaisina sukupolvelta toiselle, vaan niihin vaikuttavat perhepääomien ohella yhteiskunnallinen kehitys ja aika, lähiympäristö, ystävät ja perhe. Nuori mies, joka vastasi maan aseellista puolustamista koskeviin kysymyksiin 1970-luvulla, oli hyvin erilaisessa sosiaalisessa, kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa tilanteessa kuin 2000-luvulla samaan kysymykseen vastaava nuori. Jo pelkästään historiallisesta näkökulmasta tarkasteltuna heidän suhteensa sotaan, sotimiseen ja maan puolustamiseen on hyvin erilainen. Ajallinen etäisyys vaikuttaa merkittävästi siihen, miten ihminen samaistuu historian tapahtumiin. Kyselyaineistoilla ja tilastollisilla menetelmillä ei saavuteta maanpuolustustahdon laadullista muutosta ja sen yhteyttä laajempaan kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin eri aikoina. Ymmärtääkseen armeijalle ja varusmiespalvelukselle annettuja merkityksiä, tulee huomioida historiallinen konteksti, mutta myös sukupolvien erilaiset kokemusmaailmat - niin kutsuttu yhteiskunnallinen sukupolvivaikutus.

Tässä tutkimuksessa maanpuolustuksen ja varusmiespalveluksen teemoja tarkastellaan kirjoitettujen omaelämäkertojen ja haastattelujen avulla. Kahden aineistokokonaisuuden avulla tutkimus tavoittaa sukupolvien välisiä ajatus-, näkemys- ja kokemuseroja.

Aineistokokonaisuudessa lähdetään liikkeelle sodan aikana syntyneiden kokemuksista ja päädytään 2000-luvun nuorten näkemyksiin varusmiespalveluksesta, sodasta ja maanpuolustuksesta. Tutkimuksen aineisto antaa mahdollisuuden jäsentää maanpuolustukseen liitettyjen merkitysten ja kokemusten muutoksia viiden vuosikymmenen aikana.

Suomalaisilla miehillä varusmiespalvelus liittyy tiiviisti maanpuolustukseen. Varusmiespalveluksen suorittaminen on usein käytännössä se aika miehen elämässä, joka pakottaa pohtimaan maanpuolustukseen liittyviä kysymyksiä. Sota, kuolema, isänmaa, tappaminen ja sotilaallinen maanpuolustus ovat teemoja, joihin jokainen varusmies joutuu muodostamaan jonkin kannan palveluksen aikana. Edelleen lähes 80 prosenttia ikäluokan nuorista miehistä suorittaa palveluksen (Suomalainen asevelvollisuus 2010). Palveluksen merkityksestä nuorille miehille on tehty vain vähän tutkimuksia, jotka ottavat huomioon myös historiallisen ajan vaikutuksen.

2. Tutkimuksen tavoite ja suunnitelma

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ylisukupolvisen maanpuolustustahtoon ja varusmiespalvelukseen liittyviä käsityksiä, muutoksia ja merkityksiä. Laajan laadullisen aineiston avulla tutkitaan, mitä maanpuolustustahto eri ikäkausina eläneille nuorille on merkinnyt ja kuinka merkitykset ja jäsenyykset poikkeavat aiemman sukupolven näkemyksistä. Muutosta jäsenetään ylisukupolvisen jatkuvuuden, katkosten, yhteyksien ja yhteensovittamisen näkökulmasta. Päättökysymys on seuraava: *Miten maanpuolustustahto jäsenyy ylisukupolvisesti ja miten sen merkitykset ovat muuttuneet kulttuurisesti ja sosiaalisesti viimeisten vuosikymmenten aikana?* Kysymystä on tarkennettu seuraavien alakysymysten avulla:

1. Miten rauhan ajan varusmiespalveluksesta puhutaan eri aikakausina ja miten palvelus jäsenyy osaksi miesten elämäkertoja?
2. Miten sotasukupolven perintö jäsenyy maanpuolustukseen liittyvässä puheessa? Entä mihin maanpuolustustahto kiinnittyy nuorilla, joilla ei ole konkreettista yhteyttä sotasukupolveen?
3. Miten 2000-luvun nuori ymmärtää puolustustahdon ja miten se jäsenetään osaksi elämäntapaa ja varusmiespalveluksen arkea?

Vuonna 2014 keskityttiin kahteen aineistoon. Vuonna 2008-2009 armeijaetnografian (ks. tarkemmin Hoikkala ym. 2009) yhteydessä kerätty haastatteluaineisto koodattiin maanpuolustukseen liittyvien teemojen osalta. SKS:stä kerätystä omaelämäkerta-aineistosta etsittiin tutkimusteemoihin liittyvät kohdat ja niitä analysoitiin tutkimuskysymysten vastaamiseksi. Molemmista aineistoista kirjoitettiin suomenkielinen vertaisarvioituartikkeli (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Tutkimuksen toteutusaikataulu vuodelle 2014.

	Toukokuu / Kesäkuu	Heinäkuu / Elokuu	Syyskuu / Lokakuu	Marraskuu / Joulukuu
Kirjallisuuden kartoittaminen	x			
Seminaarit				x
Haastatteluaineisto				
Koodaus		x		
Analyysi			x	
Artikkeli 1			x	x
Elämäkerta-aineisto				
Aineiston keruu	x	x		
Koodaus		x		
Analyysi		x	x	
Artikkeli 2			x	x

3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimushanke koostuu kahdesta eri aineistosta: miesten omaelämäkertakirjoituksista ja nuorten varusmiesten etnografisesta haastatteluaineistosta. Tämän aineistokokonaisuuden avulla päästiin käsiksi maanpuolustukseen ja erityisesti varusmiespalvelukseen liitettyihin kokemuksiin ja merkityksiin ja sukupolvien välisiin muutoksiin. Aineisto tarjosi ajallisen jatkumon, jossa tarkastellaan asepalveluksen ja maanpuolustuksen merkityksellistämistä nuorten miesten arjessa ja sen vaikutusta maanpuolustustahdon muotoutumiseen.

3.1 Teoreettisen viitekehyksen kuvaus

Maanpuolustustahtoa on mitattu nykyisessä muodossaan vuodesta 1970 alkaen. Mittari käännettiin ruotsalaisesta tutkimuksesta ja sen muoto on säilynyt muuttumattomana. Nykymuodossa maanpuolustustahtoa mittaavat kysymykset eivät tavoita käsitteen sisällöllisiä muutoksia, siihen liittyviä syitä tai auta jäsentämään kysymyksiin liittyvää ajallista kontekstia. Käsitteen onkin todettu olevan monelta osin liian kapea-alainen, monitulkintainen ja yksinkertaistus laajasta ja moniulotteisesta ilmiöstä. Nuorten maanpuolustustahdon on esitetty olevan murrosvaiheessa ja tahto puolustaa Suomea olisi jäsentynyt eri tavoin kuin aiemmilla sukupolvilla. Samalla se saisi nykyajan mukaisia muotoja. (Salasuo 2010.) Jotta pystytään tavoittamaan maanpuolustustahtoon liittyviä sisällöllisiä muutoksia, tulee tutkimuksen huomioida sekä aiempien sukupolvien perintö että nuorempien ikäluokkien yhteiskunnallisen kokemuksen tuottamat merkityksenannot. Tätä kysymystä voidaan lähestyä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen avulla.

Maanpuolustustahtoa ja siihen liittyviä teemoja tarkastellaan tässä tutkimuksessa ylisukupolvisesta näkökulmasta. Lähtökohtana on sukupolvien välinen, molemmin suuntainen vuorovaikutus, joka on olennainen osa kulttuuria. Perhe on se sosiaalinen instituutio, jossa sekä biologinen että sosiaalinen sukupolvi kohtaavat toisensa (Burnett 2010). Kommunikoimalla, esittämällä ja suhteuttamalla menneisyyttä nykyiseen vanhemmat sukupolvet välittävät tietoaan ja käsityksiään eteenpäin. Kyseessä on kuitenkin kaksisuuntainen prosessi, jossa nuoret haastavat tai kieltävät vanhempien sukupolvien mallit, arvot ja asenteet. He tuovat keskusteluun, ”yhteiseen pöytään” (Häkkinen ym. 2013), omat kokemuksensa ja näkemyksensä, joihin he päätöksissään tukeutuvat. Pöydässä syntyvän neuvottelun lopputuloksena voi syntyä ylisukupolvisia jatkumoa tai katkoksia.

Ylisukupolvista dynamiikkaa lähestytään elämäkerta-aineiston ja

muistitietotutkimuskehyksen avulla. Elämäkertojen tutkimuksessa huomio kiinnittyy kerronnan rakenteisiin, kuten mistä ja kuinka kerrotaan, jolloin tutkijan rooli on tulkita miksi tietyt kokemukset nostetaan merkityksellisiksi (esim. Vehkalahti & Suurpää 2014, 18). Muistitiedon tutkimuksen tavoitteena ei ole saavuttaa faktatietoon perustuvaa historiakuvausta, vaan keskittyä yksilöllisiin kokemuksiin ja tulkintoihin. Muisti muovautuu suhteessa ympäröivään ja jaettuun sosiaaliseen, ajalliseen ja kulttuuriseen kontekstiin (ks. esim. Abrams 2010; Tepora 2011). Muistitieto itsessään voi olla sukupolvelta toiselle siirtynyttä suullista tietoa tai kytkeytyä kollektiiviseen kulttuuriseen muistiin. Tällöin se kiinnittyy yhteiskunnan rakenteisiin ja instituutioihin, jotka aktiivisesti välittävät muistitietoa yksilötasolle (Assman 2008).

Muistitiedon siirtyessä sukupolvelta toiselle harvoin tapahtuu täydellistä katkeamista, vaan kertomus muokkautuu vähitellen uudelleen jokaisen sukupolven tulkitsessa tapahtumia nojautuen omaan sosiaaliseen ja historialliseen kokemukseen. Elämäkerta-aineistoissa tulee konkreettisesti esille yksittäisten muistelijoiden suhde jaettuihin ja yleisesti hyväksytyihin tulkintoihin. Tärkeää on myös pohtia sitä, mikä, kuka tai ketkä lopulta edustavat yhteisön muistia ja menneisyyden tulkintaa (Tepora 2011).

3.2 Käytetty aineisto ja menetelmät

Miesten elämäkerta-aineistot ovat Suomen Kirjallisuuden Seuran vuonna 1992–1993 keräämästä Eläköön mies! -elämäkertakilpailusta, joka tuotti 364 miehen omaelämäkerrasta koostuvan kokonaisuuden. Aineistoa on aiemmin tarkasteltu erilaisista lähtökohdista käsin, mutta sitä ei ole aiemmin tutkittu armeijan ja maanpuolustuksen näkökulmasta (Roos & Peltonen 1994; ks. Siltala 1994). Tutkimukseen valikoitiin vuosina 1939–1969 syntyneiden miesten elämäkerrat. Tutkimusaineisto koostuu 87 miesten omaelämäkerrasta, joista eriteltiin keruuvaiheessa ne kohdat, jotka käsittelivät varusmiespalvelusta, maanpuolustusta tai sotaa koskevia teemoja. Aineisto ei siten sisällä kokonaisia elämäkertoja, vaan ainoastaan tutkimuskysymysten kannalta relevantit osiot. Kaikkiaan tutkimusteemoihin liittyvää aineistoa kertyi yhteensä 246 liuskaa.

Omaelämäkerta-aineiston hyödyntäminen tutkimuksessa on hedelmällistä, sillä kirjoituskilpailun tehtävänanto jätti siihen osallistuneille miehille päätösvallan koskien elämäkerran muotoa ja sisältöä. Tämä tuotti moninaisen ja rikkaan aineiston, jonka muodot vaihtelivat perinteisistä elämäkertoista runoihin ja vapaasti muotoiltuihin kokonaisuuksiin. Olennaista tässä aineistossa on, että miehet ovat itse määritelleet ne teemat, jotka he haluavat nostaa osaksi omaelämäkertaansa. Näin varusmiespalveluksesta, maanpuolustuksesta tai sodasta kirjoittaminen on ollut heidän oma valintansa. Ne voidaan siten tulkita teemoiksi, jotka miehet ovat kokeneet itselleen tärkeiksi ja merkityksellisiksi omassa elämässään (ks. Portelli 2006).

Haastatteluaineisto koostuu varusmiesten haastatteluista, jotka toteutettiin vuosien 2008–2009 aikana, osana etnografista osallistuvaa havainnointia. Tutkijat osallistuivat tuolloin tiiviisti kahdessa eri varuskunnassa varusmiesten arkeen ja havainnoivat laajasti heidän kokemuksiaan, näkemyksiään ja arkisia toimintojaan. Etnografian lomassa tutkijat haastattelivat yhteensä 42 varusmiestä. Suurinta osaa heistä haastateltiin kahteen kertaan niin, että ensimmäinen haastattelu sijoittui alokaskauden loppuun ja toinen haastattelu toteutettiin nuorten oman palvelusajan loppumetreille. Ensimmäisen haastattelu tehtiin laajana elämäkerta-haastatteluna, kun taas toinen haastattelu liittyi tiiviimmin varusmiespalveluksen kokemuksiin ja merkityksiin. Tähän tutkimukseen aineistosta otettiin mukaan ainoastaan miespuoliset varusmiehet. Naiset ovat hakeutuneet vapaaehtoisina varusmiespalvelukseen. Naispuoliset varusmiehet ovat tämän takia valikoitunut ryhmä ja heillä voi lähtökohtaisesti olettaa olevan poikkeuksellisen vahva sitoumus maan

puolustamiseen ja siihen liittyviin teemoihin. Heidän maanpuolustukseen liittyviä merkityksiä tarkastellaan myöhemmin julkaistavissa artikkeleissa. Miesten haastatteluita tehtiin yhteensä 34 nuoren kanssa ja haastatteluja kertyi yhteensä 60. (ks. tarkemmin Hoikkala ym. 2009.)

	Aineisto kerätty	Syntymävuodet	N	Tarkennus
Elämäkerta-aineisto	1992–1993	1939–1969	87	246 sivua
Etnografinen haastatteluaineisto	2008	1989	34	60 haastattelua

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tutkimuskysymykset operationalisoitiin, jolloin aineistosta etsittiin: 1) miehen elämän tapahtumia, jotka liittyvät suoraan maanpuolustukseen, 2) tapoja kuvata sotaa, 3) muut maanpuolustuksen kiinnittyvät kuvaukset sekä 4) tavat, joilla tutkimusteemaan liittyvistä aiheista puhutaan perheessä ja miten niitä pyritään siirtämään seuraavalle sukupolvelle. Aineistoja luettiin läpi näiden asetelmien kautta. Samalla kuitenkin aineistolle itselleen annettiin tilaa ja mukaan nostettiin näkökulmia, jotka toistuvasti tuotiin esille.

4. Tulokset ja pohdinta

Omaelämäkerta-aineiston perusteella monilla miehillä palveluksesta muodostui henkilökohtaisesti tärkeä ja muistamisen arvoinen asia. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että kokemukset palveluksesta olisivat välttämättä myönteisiä. Aiemmat tutkijat ovat tuoneet samasta aineistosta esille erityisesti armeijaan liittyviä negatiivisia ja kriittisiä kirjoituksia (ks. mm. Siltala 1994; Roos 1994). Pysäyttävät kuvaukset palveluksessa koetuista epäoikeudenmukaisuuksista ja kielteisistä kokemuksista jäivätkin aineistosta vahvana mieleen (ks. Portelli 2006). Aineiston tarkempi analysointi toi esille sen, miten yksiselitteisesti kielteisten rinnalle muodostui joukko myönteisesti palvelukseen suhtautuvia, mutta myös palveluksesta hyvin ulkokohtaisesti tai vain luonnollisena elämänkulun osana kirjoitettavia sekä ristiriitaisia kirjoituksia. Sekä sodan varjossa kasvaneilla (1939-1952) että kaupungistuvan Suomessa kasvaneilla (1953-1969) esiintyi erilaisia tapoja kuvata armeijakokemuksia elämäkerrassaan.

Miesten elämäkerta-aineistosta on löydettävissä palvelukokemusten ja niihin liittyvien merkityksenantojen moninaistuminen. Varusmiespalveluksen käytäntöjä kohtaan esitettiin kritiikkiä jokaisessa ikäryhmässä, mutta koko instituutiota koskeva kritiikki lisääntyy vasta, kun sodan varjo alkaa loitontua arjesta. Aineistossa tämä näkyy harvempina kohtaamisina sodassa olleiden henkilöiden kanssa ja sota jäi usein kirjoituksissa hyvin abstraktille tasolle. 1950-luvulla syntyneiden elämänkerroissa näkyy vähitellen se, miten varusmiespalvelusta, sen arkea tai instituutiota ei enää yhtä tiiviisti ja automaattisesti kytketä sotaan, sotimiseen tai velkaan sotasukupolvea kohtaan. Aiemmin elämäntulkun ja miehisyysluonnon osana kuuluva varusmiespalvelus alkoi samaan aikaan saada hyvin moninaisia merkityksiä.

Vaikka näkökulmat varusmiespalvelukseen olivat moninaiset, pysyi kuvaamisen ja kertomisen tavat tarkastelujaksolla yllättävän samanlaisina. Aineistosta tuli esille jatkuvuus, joka liittyy kulttuuriseen tai kollektiiviseen armeijatarinaan, jonka muoto on vain hieman muuttunut nykypäivään siirryttäessä. Toisin sanoen tapa puhua varusmiespalveluksesta on pysynyt muodoltaan monilta osin hyvin samanlaisena sukupolvelta toiselle. Toisaalta tarinaan

liittyvät merkitykset ja kokemukset – tarinan sisältö – on kuitenkin muuttunut. Varusmiespalvelus liitettiin tutkimusaineiston vanhimmissa polvessa hyvin tiiviisti sotaan, kun taas nuorempi ikäluokka kuvaa palvelusta enemmän yksilölliseksi, jopa elämämykselliseksi, suoritukseksi ja yhteiskunnalliseksi velvollisuudeksi. Silti armeijan merkitys aikuistumisen ja miehisyyden riittinä näyttää edelleenkin pysyvän vahvana, vaikka sille annetut merkitykset moninaistuvat. Tämä muutoksen alkaminen näkyy jo miesten elämäkertoissa ja on nähtävissä nuorten varusmiesten elämäkertahaastattelussa.

Muutos liittyy tarinan sijaan yksilöiden kokemustasoon. Kulttuurinen taso tuottaa narratiivin, johon yksilölliset kokemukset kiinnittyvät. Esimerkiksi nuorten henkilökohtaiset kokemukset sodasta etäännyvät, mutta *kulttuurinen käsikirjoitus* on edelleen olemassa. Se edelleen vaikuttaa vahvasti yksilöllisesti tuotettuihin narratiiveihin ja kokemuksille annettuihin merkityksiin. Sukupolvien välillä suurin muutos on löydettävissä siitä, kuinka kokemusten etäännyksen vuoksi yksilölliset merkityssisällöt saavat enemmän tilaa ja liikkuvat aiempaa vapaammin. Kun kokemuksellinen taso heikentyy tai katoaa kulttuurisen käsikirjoituksen taustalta, kokemuksille muodostuu uudelleentulkintoja. Vaikka nuorten maanpuolustustahto säilyy vuosi vuoden jälkeen vahvana, tutkimus osoittaa kuinka se kuitenkin yhä useammin kiinnittyy sotien sijaan oman elämäntavan, itsenäisyyden, kotimaan, perheen ja ystävien puolustamiseen.

Tutkimus kytkeytyy vahvasti puolustuskyvyn kehittämiseen, sillä maanpuolustustahtoa ei voida tukea tai kehittää ellei ymmärretä sitä, kuinka käsite määrittyy eri sukupolvilla ja erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa. Tutkimustulosten avulla voidaan myös hahmotella varusmiespalveluksen ja maanpuolustustahdon tulevaisuuden muutoksiin liittyviä skenaarioita.

Aineiston rajoituksissa tulee ottaa huomioon erityisesti elämäkertojen kohdalla aineistonkeruun ajankohta. 1990-luvun alussa kerätty aineisto on ainutlaatuisuudessaan tärkeä ja tuo hyvin esille miesten omakohtaisia merkityksiä varusmiespalvelukseen. Elämäkertoja kirjoittavat miehet ovat varmasti jollain tapaa valikoituneita ja erityisesti nuoremmat ikäryhmän kohdalla aineiston koko pienenee huomattavasti. Tämä tulee ottaa huomioon, mutta aineisto antaa silti vahvoja viitteitä siitä, miten varusmiespalveluksen merkityksellistäminen moninaistuu ja suhde sotiin irtaantuu oman kokemuspäästä kulttuuriseksi kertomukseksi. Muistamisen tapoihin vaikutti myös se, miten menneyttä varusmiespalvelusta halutaan muistaa (ks. mm. Lauerma 2014, 7).

5. Loppupäätelmät

Elämäkerta- ja muistitietoanalyysin avulla päästään tulkitsemaan yksilöiden kokemuksia ja kokemuksille annettuja merkityksiä. Ne eivät tuota yksiselitteistä faktatietoa siitä, kuinka asiat ovat tapahtuneet, vaan subjektiivisia kokemuksia ja muistoja. Tässä tutkimuksessa kahden metodisesti erilaisen aineiston avulla on päästy tarkastelemaan varusmiespalvelusta ja maanpuolustuksen tematiikkaa osana nuorten miesten elämää.

Tuloksia tulkittaessa on huomioitava aineistoon tehdyt rajaukset sekä yleisesti laadullisiin aineistoihin liittyvät rajoitukset yleistettävyydessä. Elämäkerta-aineisto keskittyy ainoastaan pieneen osaan miesten elämäkertojen kokonaisuutta, joka tulee huomioida tulkintoja tehtäessä. Elämäkerta-aineistoihin yleisesti liittyy myös kysymys siitä, ketkä ovat ne yksilöt, joilla on kompetenssia tuottaa omaelämäkerrallinen, kirjallinen tuotos. Tämä olennaisesti rajaa aineistoa ja mahdollisesti myös sen sisältöä. Varusmiesten haastatteluaineiston rajat liittyvän sen sijaan siihen, että palvelus voi olla liian lähellä, jotta sen merkityksiä osattaisiin tarkastella laajemmin osana muuta elämää. Toisaalta molempien aineistojen tutkimustulokset sopivat yhteen ja tukevat tulosta, jossa palvelukselle ja maan

puolustamiselle annetut merkitykset ovat monelta osin moninaistuneet. Tutkimuksen rajat on pyritty myös huomioimaan aineiston analyysissä ja tulkinnoissa.

Tutkimus ja siitä saadut yllättävätkin tutkimustulokset pohjustavat seuraavan vuoden tutkimuksen kysymyksenasettelua ja aineistonkeruun suunnittelua. Vuoden 2015 aikana kerätään ylisukupolvinen haastatteluaineisto, joka muodostuu saman perheen isien ja poikien (tai palveluksen käyneiden tyttärien) yksilöhaastatteluina toteutettavista elämäkertahaastatteluista. Mukaan otetaan erilaisia perheitä, joissa maanpuolustus jäsenyyttä aktiivisena, passiivisena tai ambivalenttina teemana. Näin päästään käsiksi siihen, mitä maan puolustamisella ja palveluksen käymisellä tarkoitetaan ja millaisia merkityksiä niihin liitetään. Tarkoitus saada kiinni siitä, miten maanpuolustusteemoista puhutaan perheissä, mistä kiistellään ja miten arvoja viedään eteenpäin, muutetaan ja uudelleen tulkitaan.

6. Tutkimuksen tuottamat tieteelliset julkaisut ja muut mahdolliset raportit

Ojajärvi, Anni & Tahvanainen, Tiia (tulossa) Varusmiespalvelus miesten elämäkerroissa. Käsikirjoitusta tarjottu *Nuorisotutkimus* -lehteen. Artikkelinä käsittelee varusmiespalvelukselle annettuja merkityksiä vuonna 1939-1969 syntyneiden miesten omaelämäkerta-aineistossa.

Ojajärvi, Anni & Salasuo, Mikko (tulossa) Varusmiesten palvelusmotivaatio ja puhe maan puolustamisesta 2000-luvulla. Käsikirjoitusta tarjotaan *Nuorisotutkimus* -lehteen. Artikkelinä käsittelee vuonna 2008-2009 palveluksen suorittaneiden varusmiesten haastatteluihin perustuvaa analyysiä nuorten palvelusmotivaatiosta ja maanpuolustukseen liittyvistä ylisukupolvisista teemoista.

Lähteet

- Assman, Jan (2008) Communicative and cultural memory. Teoksessa Erll, Astrid & Nünning, Ansgar (toim.) *Cultural memory studies. An international and interdisciplinary handbook*. Berlin: WdeG.
- Burnett, J. (2010) *Generations. The time machine in theory and practice*. Padstow: Ashgate.
- Hoikkala, Tommi; Salasuo, Mikko & Ojajärvi, Anni (2009) *Tunnetut sotilaat. Varusmiehen kokemus ja terveystaju*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 94.
- Häkkinen, Antti; Puuronen, Anne; Salasuo, Mikko & Ojajärvi, Anni (2013) *Sosiaalinen albumi – elämäntavat sukupolvien murroksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 139.
- Lauerma, Hannu (2014) *Hyvän kääntöpuoli*. Helsinki: WSOY.
- MTS (2014) *Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta*. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- MTS (2013) *Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta*. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- Portelli, Alessandro (2006) Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen? Teoksessa Outi Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.) *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*. Helsinki: SKS, 49-64.
- Roos, J.P. & Peltonen, Eeva (toim) *Miehen elämää*. Helsinki: SKS.
- Salasuo, M. (2010) Nuorten suhde sotiemme suureen kertomukseen. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.): *Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 191-196.
- Siltala, Juha (1994) *Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan*. Helsinki: Otava.
- Tepora, Tuomas (2011) *Sinun puolesta elää ja kuolla. Suomen liput, nationalismi ja veriuhri 1917-1945*. Helsinki: WSOY.